

Unidroit-konventionen och vissa andra kulturarvsfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2010/11:83 Tillträde till Unidroit-konventionen om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen ska godkänna 1995 års Unidroit-konvention om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt. Vidare lämnas förslag på den lagstiftning som behövs för att Sverige ska uppfylla de åtaganden som ett tillträde till konventionen medför. Konventionen innehåller bestämmelser om att föremål som utgör kulturföremål i konventionens mening och som stulits eller förts ut ur en konventionsstat i strid med den statens utförelse regler till skydd för kulturarvet ska återlämnas till den staten.

Svensk lagstiftning uppfyller i stor utsträckning redan de krav som ställs upp i konventionen avseende stulna kulturföremål. I vissa avseenden krävs dock kompletterande bestämmelser.

Med anledning av konventionens krav avseende kulturföremål som förts ut olagligt behöver särskilda bestämmelser tas in i svensk lagstiftning. De bestämmelser som behövs förs in i två nya kapitel i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen). Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Ett enigt utskott tillstyrker propositionens förslag.

I promemorian behandlas även ett fyrtiotal motionsyrkanden om kulturmiljöfrågor samt museer och utställningar som väckts under den allmänna motionstiden 2010. Med anledning av en motion om att stödja länsmuseumnas arbete med att dokumentera och tillgängliggöra kulturarvet föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att denna bör beakta sysselsättningsbehovet bland kulturarbetare såväl som behovet av fortsatta insatser inom museisektorn för att vårda och bevara kulturarvet.

Övriga motionsyrkanden, däribland frågan om stöd till arkeologiska utgrävningar, stöd till världsarven, statlig förvaltning av vissa byggnadsminnen, visning av museiföremål och stöd till olika museer, avstyrks.

I betänkandet finns fyra reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Utskottets överväganden	9
Propositionen	9
Motioner från allmänna motionstiden 2010	12
Arkeologiska utgrävningar	12
Fornlämningen Uppåkra	14
Stöd till världsarven	15
Visby ringmur	16
Flyttning av Kiruna stad	17
Förvaltning av vissa byggnadsminnen	18
Byggnadsminnet Nääs	21
Österlens fiskelägen	22
Kinda kanal	23
Sala silvergruva	24
Museijärnvägar	24
Resursenhet för genusfrågor	25
Stöd till länmuseerna	26
Visning av museiföremål	27
Statligt stöd till vissa museer och kulturcentrum	28
Forum för levande historia	31
Kirunasvenskarnas öde	33
Nobelmuseum	35
Nationellt uppdrag till Textilmuseet	36
EWK-museets framtid	36
Reservationer	38
1. Visning av museiföremål, punkt 15 (S, MP, V)	38
2. Etablerande av museifilialer, punkt 16 (MP)	38
3. Antisemitism och islamofobi, punkt 19 (S)	39
4. Den transatlantiska slavhandeln, punkt 21 (MP)	39
Särskilda yttranden	41
1. Särskild kulturarvsfond, punkterna 2–25 (SD)	41
2. Resursenhet för genusfrågor, punkt 13 (MP)	41
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	42
Propositionen	42
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	42
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	48

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Propositionen

Riksdagen godkänner

- a) Unidroit-konventionen av den 24 juni 1995 om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt,
- b) en förklaring enligt artikel 13.3 i konventionen om att rådets direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligt förts bort från en medlemsstats territorium även fortsättningsvis ska tillämpas i förhållande till andra EES-stater i de fall direktivets och konventionens tillämpningsområden sammanfaller,
- c) en förklaring enligt artiklarna 16.1 och 16.2 i konventionen dels om att en begäran om återlämnande av kulturföremål och därmed sammanhängande frågor kan framställas direkt vid allmän domstol, dels om att i fråga om stulna kulturföremål en sådan framställan kan göras även hos Kronofogdemyndigheten.

Riksdagen antar

- d) lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,
- e) lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:83 punkterna 1–5.

2. Arkeologiska utgrävningar

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr231 av Christian Holm (M).

3. Fornlämningen Uppåkra

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Kr243 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

2010/11:Kr270 av Ulf Nilsson och Allan Widman (båda FP) yrkandena 1 och 2.

4. Stöd till världsarven

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr246 av Sven-Erik Bucht och Karin Åström (båda S).

5. Visby ringmur

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr248 av Christer Engelhardt (S).

6. Flyttning av Kiruna stad

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr224 av Gunnar Andréén (FP).

7. Förvaltning av vissa byggnadsminnen

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Kr229 av Finn Bengtsson (M),

2010/11:Kr241 av Annicka Engblom (M),

2010/11:Kr293 av Agneta Gille (S) och

2010/11:Kr309 av Krister Hammarbergh (M).

8. Byggnadsminnet Nääs

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr212 av Henrik Ripa (M).

9. Österlens fiskelägen

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr276 av Tuve Skånberg (KD).

10. Kinda kanal

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr334 av Finn Bengtsson och Betty Malmberg (båda M).

11. Sala silvergruva

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr300 av Pia Nilsson (S).

12. Museijärnvägar

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr317 av Sten Bergheden och Eliza Roszkowska Öberg (båda M).

13. Resursenhet för genusfrågor

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr210 av Esabelle Dingizian (MP).

14. Stöd till läns museerna

Riksdagen ger som sin mening regeringen till känna att denna bör beakta sysselsättningsbehovet bland kulturarbetare såväl som behovet av fortsatta insatser inom museisektorn för att vårda och bevara kulturarvet. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Kr262 av Jörgen Hellman och Christina Oskarsson (båda S).

15. Visning av museiföremål

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Kr331 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 5 och

2010/11:Kr338 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 1 (S, MP, V)

16. Etablerande av museifilialer

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr338 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 2 (MP)

17. Statligt stöd till vissa museer och kulturcentrum

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Kr267 av Eliza Roszkowska Öberg och Sten Bergheden (båda M),

2010/11:Kr271 av Ulf Nilsson m.fl. (FP),

2010/11:Kr277 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S),

2010/11:Kr290 av Carin Runeson och Olle Thorell (båda S),

2010/11:Kr308 av Sven-Erik Österberg (S) och

2010/11:Kr330 av Finn Bengtsson (M).

18. Forum för levande historia

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Kr211 av Gustav Nilsson (M) och

2010/11:Kr302 av Annelie Enochson och Fredrick Federley (KD, C) yrkandena 1–4.

19. Antisemitism och islamofobi

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr228 av Hans Ekström (S).

Reservation 3 (S)

20. Departementsansvar för Forum för levande historia

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr219 av Hans Wallmark (M).

21. Den transatlantiska slavhandeln

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr328 av Gustav Fridolin (MP).

Reservation 4 (MP)

22. Kirunasvenskarnas öde

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr230 av Gunnar Andrén (FP) yrkandena 1 och 2.

23. Nobelmuseum

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr209 av Gunnar Andrén och Barbro Westerholm (båda FP) yrkandena 1 och 2.

24. Nationellt uppdrag till Textilmuseet

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Kr235 av Ulrik Nilsson (M) och
2010/11:Kr253 av Hans Olsson och Ann-Christin Ahlberg (båda S).

25. EWK-museets framtid

Riksdagen avslår motion

2010/11:Kr319 av Louise Malmström m.fl. (S).

Stockholm den 12 maj 2011

På kulturutskottets vägnar

Berit Högman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Högman (S), Christer Nylander (FP), Anne Marie Brodén (M), Peter Johnsson (S), Göran Montan (M), Kerstin Engle (S), Gustaf Hoffstedt (M), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S), Anders Flanking (C), Isak From (S), Peder Wachtmeister (M), Tina Ehn (MP), Andreas Carlson (KD), Mattias Karlsson (SD), Bengt Berg (V) och Amir Adan (M).

Redogörelse för ärendet

Unidroit är en vedertagen förkortning för Institut International pour l'Unification du Droit Privé eller International Institute for the Unification of Private Law. Motsvarande svenska benämning är Internationella institutet för harmonisering av privaträtten. Institutets huvuduppgift är att förbereda och utarbeta förslag till konventioner och enhetliga regler på privaträttens område. Organisationen är en s.k. mellanstatlig organisation, och verksamheten finansieras i huvudsak av medlemsstaterna genom årliga bidrag. I februari 2011 hade organisationen 63 medlemsstater, bl.a. de nordiska länderna.

1995 års Unidroit-konvention om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt har utarbetats på Unescos initiativ under ledning av Unidroit. Konventionen innehåller allmänna rättsliga minimiregler för återlämnande av kulturföremål mellan konventionsstater. I februari 2011 hade 31 stater tillträtt konventionen.

Regeringen beslutade i december 2003 att ge en särskild utredare i uppdrag att utarbeta förslag till den lagstiftning som krävs för ett svenskt tillträde till Unidroit-konventionen om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt. Efter remissbehandling av utredningsbetänkandet *Sveriges tillträde till 1995 års Unidroitkonvention om stulna eller olagligt utförda kulturföremål* (SOU 2005:3) konstaterades det att remissinstanserna i huvudsak lämnat positiva synpunkter vad gällde ett svenskt tillträde till konventionen. Från flera håll framfördes dock synpunkter på den lösning som utredaren föreslog med att föra in regeländringarna i kap. 6 i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Detta kapitel behandlar olagligt bortförda kulturminnesföremål och är styrt av ett EU-direktiv. Att blanda direktivstyrda regler och konventionsstyrda regler i samma kapitel och i samma bilaga bedömdes leda till att reglerna blev svåröverskådliga.

Mot den bakgrunden utarbetades en departementspromemoria, Nya kapitel i kulturminneslagen – författningsändringar vid ett svenskt tillträde till Unidroit-konventionen om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt (Ds 2010:28). Promemorian bygger på det arbete som utredningen gjorde och de inkomna remissvaren på denna. Promemorian har remissbehandlats.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslagen och också i allt väsentligt följt Lagrådets förslag.

Utskottets överväganden

Propositionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner Unidroit-konventionen av den 24 juni 1995 om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt. Riksdagen godkänner även förslagen om förklaringar samt antar lagförslagen i propositionen.

Godkännande av konventionen

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner Unidroit-konventionen av den 24 juni 1995 om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt (punkt 3).

Regeringen framhåller att den olagliga handeln med kulturföremål har blivit mer omfattande och att ett ökat internationellt samarbete är nödvändigt om den illegala hanteringen av kulturföremål ska kunna hejdas. Ett viktigt steg i detta sammanhang är för Sveriges del att ansluta sig till konventionen.

Direktivets tillämplighet

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner en förklaring enligt artikel 13.3 i konventionen om att rådets direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium även fortsättningsvis ska tillämpas i förhållande till andra EES-stater i de fall direktivets och konventionens tillämpningsområden sammanfaller (punkt 4).

Konventionen ger möjlighet för de konventionsstater som är medlemsstater i organisationer för ekonomisk integration eller regionala enheter att anmäla att de i sina inbördes relationer avser att tillämpa de interna reglerna för dessa organisationer eller organ och att de inte mellan sig avser att tillämpa bestämmelserna i konventionen, när dess tillämpningsområde sammanfaller med tillämpningsområdet för de interna reglerna. Detta framgår av artikel 13.3. Detta innebär att för en EES-stat som också är konventionsstat gäller de direktivstyrda reglerna i stället för konventionens regler, när konventionens och direktivets tillämpningsområden sammanfaller. Vid sitt tillträde till konventionen måste emellertid EES-staten anmäla detta (artikel 15). Sverige bör, med hänsyn till medlemskapet i EU, göra en sådan anmälan, framhåller regeringen.

Konventionens införlivande i svensk rätt

Regeringen föreslår att konventionen ska införlivas i svensk rätt genom bestämmelser i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen). Nödvändiga bestämmelser avseende återlämnande av kulturföremål som förs ut olagligt införs enligt regeringens förslag i ett nytt 7 kap. och i en ny bilaga till kulturminneslagen. Bestämmelser som behövs avseende återlämnande av stulna kulturföremål tas in i ett nytt 8 kap. i kulturminneslagen. Riksdagen bör därmed anta föreslaget till lag om ändring i kulturminneslagen (punkt 1).

Regeringen pekar på att förslaget innebär att det vid svenskt tillträde till konventionen kommer att finnas två parallella system för återlämnande av kulturföremål som förts ut olagligt ur ett annat land. Det ena systemet bygger på EU-direktivet och gäller när ett föremål som omfattas av definitionen i 6 kap. 2 § första stycket kulturminneslagen förts ut olagligt ur en EES-stat. Detta regleras i dag i 6 kap. kulturminneslagen. Det andra, nya systemet, bygger på konventionen och gäller dels när kulturföremålet förts ut olagligt ur en konventionsstat som inte är en EES-stat, dels när kulturföremålet förts ut olagligt ur en konventionsstat som är en EES-stat och föremålet inte omfattas av definitionen i 6 kap. 2 § första stycket.

Det är angeläget att de två parallella systemen klart framgår av lagtexten. För att göra lagtexten överskådlig och lätt att tillämpa föreslås därför att de bestämmelser som grundar sig på konventionen införs i ett nytt 7 kap. i kulturminneslagen. Detta kapitel förses med en egen bilaga till kulturminneslagen. Den nya bilagan benämns bilaga 2. Den befintliga bilagan benämns i stället bilaga 1.

Genom att skapa två olika kapitel för återlämnande av kulturföremål som förts ut olagligt underlättas tillämpningen av författningsbestämmelserna, understryker regeringen.

Bestämmelser som behövs avseende återlämnande av stulna kulturföremål tas in i ett nytt 8 kap. i kulturminneslagen.

Enligt regeringens förslag avses med kulturföremål vid tillämpningen av 7 och 8 kap. kulturminneslagen ”sådana föremål som är av betydelse för arkeologin, förhistorien, historien, litteraturen, konsten eller vetenskapen och som tillhör någon av de kategorier som anges i bilaga 2 till lagen”.

Anmälan om behörig domstol eller myndighet

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner en förklaring enligt artiklarna 16.1 och 16.2 i konventionen dels om att en begäran om återlämnande av kulturföremål och därmed sammanhängande frågor kan framställas direkt vid allmän domstol, dels om att i fråga om stulna kulturföremål en sådan framställan kan göras även hos Kronofogdemyndigheten (punkt 5).

Regeringen föreslår att lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning inte ska tillämpas vid frågor om återlämnande enligt 6 kap. och det föreslagna 7 kap. kulturminneslagen. Riksdagen bör därmed anta förslaget till lag om ändring i lagen om betalningsföreläggande och handräckning (punkt 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att ett ökat internationellt samarbetet är nödvändigt om den illegala hanteringen av kulturföremål ska kunna hejdas. Riksdagen bör därmed godkänna 1995 års Unidroit-konvention om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt. Konventionen innehåller bestämmelser om att föremål som utgör kulturföremål i konventionens mening och som stulits eller förts ut ur en konventionsstat i strid med den statens utförelse regler till skydd för kulturarvet ska återlämnas till den staten.

Då medlemsstaterna i EU redan är bundna av ett direktiv bör riksdagen även godkänna en förklaring enligt artikel 13.3 i konventionen om att rådets direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium även fortsättningsvis ska tillämpas i förhållande till andra EES-stater i de fall direktivets och konventionens tillämpningsområden sammanfaller.

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag att konventionens införlivande i svensk rätt sker genom nya bestämmelser i kulturminneslagen. Riksdagen bör därmed anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Riksdagen bör även godkänna en förklaring enligt artiklarna 16.1 och 16.2 i konventionen dels om att en begäran om återlämnande av kulturföremål och därmed sammanhängande frågor kan framställas direkt vid allmän domstol, dels om att i fråga om stulna kulturföremål en sådan framställan kan göras även hos Kronofogdemyndigheten.

Slutligen tillstyrker utskottet regeringens förslag att lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning inte ska tillämpas vid frågor om återlämnande enligt 6 kap. och det föreslagna 7 kap. kulturminneslagen. Riksdagen bör därmed anta förslaget till lag om ändring i lagen om betalningsföreläggande och handräckning.

Därmed bifaller utskottet förslagspunkterna 1–5 i propositionen.

Motioner från allmänna motionstiden 2010

Arkeologiska utgrävningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om arkeologiska utgrävningar med hänvisning till pågående beredning på området.

Jämför särskilt yttrande 1 (SD).

Motionen

I *motion Kr231* begär Christian Holm (M) ändrade regler för utgrävningskostnader. Motionären anser att reglerna öppnar för att det tummas på regelverken och försvårar upprätthållandet av ett livskraftigt näringsliv. Ett sunt näringsliv och bevarandet av fornlämningar utgör två viktiga fundament, historien och framtiden. En ekonomisk konflikt mellan dessa intressen bör undvikas.

Gällande regler

I lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen) slås fast att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö samt att ansvaret för detta delas av alla (1 kap. 1 § kulturminneslagen). Fasta fornlämningar och fornfynd är skyddade enligt 2 kap. i samma lag. Där framgår att det är förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning. Den som avser att göra ett ingrepp i en fast fornlämning som är känd ska samråda med länsstyrelsen. Långt ifrån alla fornlämningar är dock kända. Inför en exploatering kan länsstyrelsen besluta om en särskild utredning. Syftet med utredningen är att redovisa fornlämningsbeståndet inom det område som ska exploateras.

Inför en prövning av en ansökan om tillstånd att rubba en fornlämning kan länsstyrelsen besluta om en förundersökning, dvs. en begränsad utgrävning av fornlämningen. Syftet är att få kunskap om fornlämningens omfattning och karaktär. Länsstyrelsen kan slutligen lämna tillstånd till att ta bort en fornlämning. Det görs om fornlämningen medför hinder eller olägenhet som inte står i proportion till dess betydelse. Ett sådant tillstånd kan förenas med villkor om att en särskild undersökning ska göras för att dokumentera fornlämningen och ta till vara fornfynd. Enligt huvudregeln ska kostnaderna för en särskild utredning, förundersökning eller särskild undersökning betalas av arbetsföretaget (även kallat företagaren eller exploatören). Det finns dock vissa undantag från huvudregeln. Bland annat gäller att företagaren inte svarar för den kostnad som hänförs till en fornläm-

ning som inte tidigare är känd. Vidare finns viss möjlighet att få bidrag för arkeologiska undersökningar enligt förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer.

Enligt nu gällande bestämmelser ska länsstyrelsen i beslut om särskild utredning, förundersökning eller särskild undersökning ange vem som ska genomföra undersökningen eller utredningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid upprepade tillfällen behandlat motionsförslag som tagit upp intressekonflikten mellan skyddet av kulturminnen och behovet av utveckling av näringslivet (senast i bet. 2009/10:KrU8) och uttryckt viss förståelse för motionärernas tankar om att kulturminneslagens bestämmelser i vissa fall kan ha en hämmande effekt på en bygds utveckling. Utskottet har därvid framhållit att det är av stor betydelse att ta hänsyn till kulturmiljön, liksom givetvis till naturmiljön. Samtidigt ligger det inte i statens intresse att en bygds utveckling stoppas upp. Det är länsstyrelsens uppgift att utifrån en helhetssyn göra avvägningar mellan olika intressen och behov samt att ansvara för goda och trygga levnadsförhållanden och en långsiktigt god livsmiljö i regionen.

Kulturminneslagen slår fast att ansvaret för att skydda och bevara vår kulturmiljö delas av alla. Det statliga ansvaret kommer till uttryck i bl.a. kulturminneslagens bestämmelser och genom möjligheterna till statligt bidrag. Utskottet vidhåller uppfattningen att kostnadsansvaret för undersökningar och utgrävningar bör åvila exploatören.

Utskottet vill samtidigt peka på att det i departementspromemorian *Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området – vissa ändringar i kulturminneslagen* (Ds 2011:6) föreslås en ny ordning som innebär att företagaren (dvs. exploatören) ska – efter det att länsstyrelsen har beslutat om en arkeologisk undersökning – utse den som ska utföra undersökningen. Länsstyrelsernas nuvarande uppgift att utse utförare av arkeologiska undersökningar skulle således föras över till företagarna som får tydligare kontroll över och ansvar för processen. Enligt vad som anförs i promemorian kan länsstyrelserna därigenom lägga större fokus på att utforma tydliga beslut om arkeologiska undersökningar med tillhörande villkor som ställs på undersökningarna utifrån kriterier om vetenskapligt god kvalitet och att utveckla tillsynsverksamheten. Promemorian är remitterad. Remisstiden går ut den 16 maj 2011.

Utskottet vill vidare nämna att regeringen nyligen tillsatt en särskild utredare som ska se över lagstiftning och nationella mål på kulturmiljöområdet (dir. 2011:17). Utredaren ska kartlägga vilka intressekonflikter som kan finnas mellan skyddet och brukandet av kulturmiljön och analysera hur dessa eventuella konflikter kan överbryggas, och lämna sådana förslag till föränd-

ringar av lagstiftningen inom kulturmiljöområdet som syftar till att öka möjligheterna att leva i, bruka och utveckla kulturskyddade fastigheter och miljöer. Uppdraget ska redovisa senast den 31 mars 2012.

Utskottet anser att riksdagen inte bör föregripa pågående beredning på området. Motion Kr231 (M) avstyrks därmed.

Fornlämningen Uppåkra

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om ökat statligt stöd till fornlämningen Uppåkra och Lunds universitets historiska museums arbete med omhändertagande av fornfynden.

Jämför särskilt yttrande 1 (SD).

Motionerna

Ewa Thalén Finné m.fl. (M) begär i *motion Kr243* tillkännagivanden om dels Lunds universitets engagemang i Uppåkra i Staffanstorps kommun (yrkande 1), dels fornlämningen i Uppåkra i Staffanstorps kommun (yrkande 2). För att säkerställa att Lunds universitets historiska museum har de resurser som krävs för utgrävningar och för att ta hand om fynden från Uppåkra bör universitetet få ett särskilt uppdrag för detta, anser motionärerna. Vidare bör staten se över möjligheten att med olika medel ytterligare förstärka arbetet med de arkeologiska publika utgrävningarna, kunskaperna och fynden från Uppåkra.

I *motion Kr270* av Ulf Nilsson och Allan Widman (båda FP) begärs stöd för utvecklingen av ett arkeologiskt center vid fyndplatsen i Uppåkra (yrkande 2). Motionärerna föreslår vidare att Kulturdepartementet ska ha ett övergripande ansvar för arkeologi (yrkande 1). Motionärerna anser att Kulturdepartementet måste ta ett nationellt ansvar och att Lunds universitets historiska museum bör tilldelas statligt stöd för sitt arbete med att omhänderta fornfynd.

Utskottets ställningstagande

Fornlämningen i Uppåkra dateras till järnåldern (500 f.Kr.–1050 e.Kr.). De första utgrävningarna av området, som är på drygt 40 hektar, gjordes redan 1934. Sedan 1996 har mer än 20 000 fynd dokumenterats. Utgrävningarna har främst finansierats av arkeologiska institutionen vid Lunds universitet och med stöd från Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och andra donatorer. Fynden är placerade i Lunds universitets historiska museum, som är en del av Lunds universitet. På museet har man en permanent utställning: Barbaricum – Uppåkra och Skånes järnålder. Lunds uni-

versitet har öronmärkta medel för att omhänderta fynden vid historiska museet. För 2011 har 2 801 000 kronor tilldelats för detta ändamål på anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

I oktober 2009 bildades Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center. Stiftarna var Region Skåne, Staffanstorps och Lunds kommuner, Lunds stift, Uppåkra församling och Staffanstorps AB. I styrelsen för stiftelsen ingår två vetenskapliga garantier i form av en representant från Länsstyrelsen i Skåne län och en från Lunds universitet. Av stadgarna för stiftelsen framgår att ändamålet är att främja arkeologisk, kulturhistorisk, museal och kulturell verksamhet i anslutning till fornlämningarna i Uppåkra. Med en sådan verksamhet förstås bl.a. arkeologiska undersökningar, information, utställningar, utbildning och andra aktiviteter som främjar fornhistorik forskning. Man beräknar att kunna inviga ett besökscenter våren 2014. Här kan också nämnas att Lunds stifts prästlönetillgångar har skänkt 1,8 hektar mark till stiftelsen och att stiftelsen har fått flera donationer till stöd för sitt arbete.

Kulturministern har i ett svar på en skriftlig fråga (2009/10:308) framhållit att projektet Uppåkra Arkeologiska Center och den stiftelse som bildats för att driva projektet är ett mycket gott exempel på hur samverkan runt landets kulturarvsmiljöer kan ske.

Utskottet, som delar kulturministerns uppfattning, konstaterar vidare att Kulturmännen i Region Skåne i mars 2011 beslutade om en fördelning av det statliga stödet till den regionala kulturverksamheten 2011 enligt den nya samverkansmodellen. Enligt beslutet erhåller Lunds universitets historiska museum 789 000 kronor och Uppåkra Arkeologiska Center 101 000 kronor för 2011, vilket i båda fallen innebär en uppräknings med 0,49 % jämfört med föregående år.

Motionerna Kr243 (M) och Kr270 (FP) avstyrks med hänvisning till det ovan anförda.

Stöd till världsarven

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att den nationella nivån bör ta initiativ till en dialog med den regionala och lokala nivån om hur de svenska världsarven bäst bevaras. Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket har ett generellt uppdrag att hantera frågan om världsarv.

Motionen

Sven-Erik Bucht och Karin Åström (båda S) anför i *motion Kr246* att flera av de svenska världsarven har svårt att synliggöra sig och saknar resurser för bevarande insatser. Motionärerna anser därför att den nationella nivån

bör ta initiativ till en dialog med regionala och lokala aktörer om hur världsarven bäst bevaras och tas till vara för att stimulera besöksnäringen till Sverige som nation och till de regioner där världsarven finns.

Utskottets ställningstagande

Förvaltningen av de objekt som har förts upp på Unescos världsarvslista sker i enlighet med den lagstiftning som gäller för annan fysisk miljö, främst plan- och bygglagen (2010:900), miljöbalken och lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Det finns ingen speciell lagstiftning för världsarven. De flesta världsarven har s.k. förvaltningsråd som samordnar och planerar arbetet och i vilka berörd länsstyrelse och kommun, ägare, m.fl. intressenter kan ingå.

Utskottet konstaterar att Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket har ett generellt uppdrag från regeringen att hantera frågan om världsarv. Deras roll är bl.a. att följa utvecklingen i världsarvsområdena och vid behov i första hand stödja länsstyrelserna. Arbetet med de svenska världsarven har under senare år samordnats och fördjupats ytterligare med fokus på förvaltningsfrågor och stöd till länsstyrelserna i deras samordningsarbete. Insatserna fokuseras på en helhetssyn för att bevara och utveckla kulturmiljöerna, och världsarven är exempel på kulturmiljöer där olika insatser samordnas. Utskottet vill vidare peka på att en ny förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer beslutades hösten 2010.

Utskottet anser inte att något initiativ behövs med anledning av motion Kr246 (S). Motionen avstyrks.

Visby ringmur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om underhållet av Visby ringmur med hänvisning till det samtal som påbörjats om murens fortsatta förvaltningsformer.

Motionen

Christer Engelhardt (S) begär i *motion Kr248* ett tillkännagivande till regeringen om att det är viktigt att underhållet av Visby ringmur ges långsiktiga och stabila förutsättningar för att muren ska kunna fortsätta att vara en del av ett viktigt kulturhistoriskt världsarv.

Utskottets ställningstagande

Visby ringmur ägs med undantag för tre torn av Gotlands kommun och förvaltas av Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarieämbetet arbetar kontinuerligt för att bevara ringmuren i så ursprungligt skick som är möjligt för att den inte ska mista sitt kulturhistoriska värde.

Utifrån den vårdplan som är upprättad planeras och beslutas varje år vilka insatser och åtgärder som ska genomföras. Riksantikvarieämbetet avsätter årligen pengar till förvaltningen av Visby ringmur och kyrkoruiner, omfattningen varierar mellan åren men i genomsnitt avsätts 60 000–80 000 kronor per år. Vissa år görs extra satsningar, som 2010 då ca 800 000 kronor avsattes för extra insatser.

Utskottet noterar att Riksantikvarieämbetet och Visby kommun har påbörjat ett samtal om murens fortsatta förvaltningsformer. Målsättningen är en långsiktig och hållbar förvaltning av Visby ringmur.

Motion Kr248 (S) avstyrks därmed.

Flyttning av Kiruna stad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att låta Unesco pröva om flyttningen av Kiruna stad kan föras upp på världsarvslistan.

Motionen

Gunnar Andrén (FP) föreslår i *motion Kr224* att regeringen ska ansöka om att låta Unesco pröva om flyttningen av Kiruna stad motiverar att flyttningen förs upp på Unescos världsarvslista så att man därmed kan verka för stöd från Europeiska unionen för den kulturgärning som flyttningen och dokumentationen av att flytta en stad innebär. Att flytta en stad på grund av att den riskerar att sjunka ned i jorden är så ovanligt att inget annat exempel existerar.

Utskottets ställningstagande

Unescos världsarvskonvention syftar till att skydda fysiska kulturarv såsom byggnadsminnesmärken: arkitektoniska verk, monumentala skulpturer och målningar, element eller byggnadsverk av arkeologisk art, inskriptioner, grottbostäder samt flera företeelser tillsammans som är av särskilt stort universellt värde ur historisk, konstnärlig eller vetenskaplig synpunkt (artikel 1, konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv).

Konventionen är således svårigen tillämplig på processer, vilket utskottet tidigare konstaterat i betänkande 2008/09:KrU3.

Utskottet vill samtidigt peka på det mycket aktiva arbete som bedrivs med att dokumentera vad som händer i Kiruna. Riksantikvarieämbetet har 2007–2009 haft ett regeringsuppdrag att följa och stödja utvecklingen i Kiruna och Malmberget (Malmfälten). Riksantikvarieämbetet arbetade efter två spår: den praktiska lokala planeringssituationen och ett generellt kunskapsuppbyggande spår. I slutrapporten, april 2009, redovisades att det finns ett omfattande kunskapsmaterial att tillgå i Kiruna. Flera seminarier eller workshops har genomförts både nationellt och internationellt på temat Att flytta en stad.

Riksantikvarieämbetet följer fortsatt utvecklingen i Malmfälten, även om det huvudsakliga ansvaret ligger på Länsstyrelsen i Norrbottens län. Vidare är Kulturdepartementet representerat i den arbetsgrupp inom Regeringskansliet som har till uppgift att koordinera samarbetet för en effektiv handläggning av ärenden som rör vissa planerade förändringar i Kiruna och Malmberget.

Med det ovan anförda avstyrks motion Kr224 (FP).

Förvaltning av vissa byggnadsminnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår fyra motioner om förvaltning av vissa byggnadsminnen. Den fortsatta beredningen av förslagen i betänkandet Staten som fastighetsägare och hyresgäst (SOU 2011:31) bör avvaktas.

Motionerna

Bodens fästning

I *motion Kr309* föreslår Krister Hammarbergh (M) ett tillkännagivande till regeringen om att fastslå Bodens fästning som ett kulturarv av nationellt intresse och därmed också att det finns ett nationellt ansvar för dess bevarande.

Österbybruks herrgård

Agneta Gille (S) föreslår i *motion Kr293* att Statens fastighetsverk ska ta över ägandet av Österbybruks herrgård (Östhammars kommun, Uppsala län) för att bevara och säkra området framtida långsiktiga förvaltning. Motionären pekar på att underhållet är kraftigt eftersatt och att det inte finns tillräckliga resurser.

Lambohovs säteri

I *motion Kr229* begär Finn Bengtsson (M) att regeringen utreder framtiden för Lambohovs säteri (Linköpings kommun, Östergötlands län) med syfte att bevara och utveckla dess nationella kvaliteter och göra säteriet till ett nationellt minnesmärke.

Skärva herrgård

Annicka Engblom (M) föreslår i *motion Kr241* att staten ska förvärva Skärva herrgård (Karlskrona kommun, Blekinge län) för att säkra att byggnad och inventarier hålls i intakt skick. Egendomen är enligt motionären till salu och även om herrgården är byggnadsminnesförklarad ger detta inget skydd åt inventarierna, trots att dessa är en viktig del i herrgårdens kulturella funktion.

Bakgrund och tidigare behandling

Stora delar av **Bodens fästning** är statligt byggnadsminne. Fästningen, som förvaltas av Statens fastighetsverk, är Sveriges enda s.k. gördelfästning. Det innebär att flera fort byggts separat och sedan förbundits med ett sammanhållande mellanverk. Fästningens olika fort är insprängda i berget.

Österbybruk, som förvaltas av Bruno Liljefors stiftelse, är byggnadsminne enligt beslut av Länsstyrelsen i Uppsala län. Kulturministern har nyligen i ett interpellationssvar (2010/11:153) angående brukets akuta problem anført att hon inte ansåg att det fanns anledning att ompröva det ställningstagande som regeringen gjorde 2008 om att inte agera med anledning av en hemställan från stiftelsen att staten skulle överta ägandet av fastigheten Österbybruk. I svaret hänvisas till att den aktuella miljön är förklarad för byggnadsminne och att dess kulturhistoriska värden därmed har ett skydd för framtiden. Skyddet innebär att ägaren åtagit sig att bevara och vårda miljön. Ministern konstaterade att ägaren under de senaste fem åren fått stöd från staten med drygt 3,5 miljoner kronor i form av bidrag till kulturmiljövård som fördelas av Länsstyrelsen i Uppsala län. Kulturministern framhöll vidare att den stora majoriteten av värdefulla kulturmiljöer inte förvaltas av staten och inte heller bör ingå i statens förvaltning utan bevaras och utvecklas bäst genom att även fortsättningsvis vara i enskild ägo.

Lambohovs säteri är förklarat som riksintresse för kulturmiljövärden, och herrgården från 1700-talet är byggnadsminnesförklarad. Parken och delar av området omfattas av skyddsbestämmelser. Linköpings kommun förvärvade säteriet 1966 med villkor att säljaren med maka skulle ha rätt att bo kvar under sin livstid. Då kommunen inte ansåg att det fanns någon kommunal verksamhet som hade ekonomiska resurser att driva verksamhet i byggnaderna beslöt kommunstyrelsen 2001 att sälja herrgården på den

öppna marknaden när den blir hyresledig. Parken skulle dock fortsatt vara öppen för allmänheten. Någon försäljning har ännu inte skett. Under senare år har en omfattande utvändig renovering gjorts.

Skärva herrgård är privatägd och byggnadsminne sedan 1976. Den ingår i världsarvet Örlogsstaden Karlskrona. Herrgården, som byggdes 1785–1786 som sommarbostad av varvsamiral Fredrik Henrik af Chapman, är belägen inom riksintresseområde för kulturmiljövården. Då ägarna bjöd ut herrgården till försäljning sommaren 2010 skrev Länsstyrelsen i Blekinge län till regeringen och begärde att staten skulle köpa herrgården. Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

I de nu aktuella motionerna begärs att staten ska ta större ansvar eller helt ta över ansvaret för de aktuella byggnadsminnena.

Inledningsvis konstaterar utskottet att samtliga byggnader är byggnadsminnesförklarade. Därmed har deras kulturhistoriska värden ett skydd för framtiden. Skyddet innebär att ägaren åtagit sig att bevara och vårda miljön. Ägaren kan i denna viktiga uppgift få ett stöd från staten i form av bidrag till kulturmiljövård som fördelas av länsstyrelsen.

Bodens fästning förvaltas redan i dag av Statens fastighetsverk.

Utskottet konstaterar vidare att frågan om vilka fastigheter staten ska äga har behandlats av en särskild utredare som nyligen har presenterat utredningsbetänkandet *Staten som fastighetsägare och hyresgäst* (SOU 2011:31). I betänkandet föreslås vissa principer för vilka fastigheter som staten bör äga. Dessa är fastigheter som är kulturhistoriskt särskilt betydelsefulla, har ett särskilt betydelsefullt symbolvärde eller har betydelse för rikets säkerhet. För att identifiera kulturfastigheterna anser utredaren att de förslag som Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk tagit fram i princip bör tillämpas. Förslaget innebar att ett antal breda nationella berättelser formulerades till vilka man kopplade kulturfastigheter som speglade dessa berättelser. Utredaren föreslår att modellens tillämpning som en grund för urval av statens innehav bör formaliseras och ansvaret för dess olika delar bestämmas. Kulturfastigheter som inte uppfyller berättelsemodellens kriterier behöver analyseras och hanteras utifrån sina individuella förutsättningar. I syfte att åstadkomma en rationell hantering av statens kulturfastigheter föreslår utredaren att samtliga kulturfastigheter ska förvaltas av Statens fastighetsverk, i stället för som i dag av olika statliga myndigheter. Fastighetsverket bör arbeta mer aktivt med att utveckla besöksmål i samarbete med kommunerna, landstingen och besöksnäringen. Statens fastighetsverk bör vidare i sin förvaltning av kulturfastigheterna klargöra målsättningen med bevarandet för respektive fastighet.

Betänkandet har skickats ut på remiss till 110 remissinstanser. Remisstiden går ut den 26 juli 2011.

Utskottet anser att den pågående beredningen bör avvaktas och avstyrker därmed motionerna Kr229 (M), Kr241 (M), Kr293 (S) och Kr309 (M).

Byggnadsminnet Nääs

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ytterligare medel till underhåll av byggnadsminnet Nääs med hänvisning till den nya samverkansmodellen och den regionala prioriteringen.

Motionen

I *motion Kr212* begär Henrik Ripa (M) att regeringen ser över möjligheterna till ökade satsningar på underhåll av byggnadsminnet Nääs. Det svaga ekonomiska resultatet de senaste tio åren för stiftelsen som förvaltar Nääs har lett till ett eftersatt underhåll. Motionären anser att det behövs ett extra underhållsstöd på 3 miljoner kronor årligen under en femårsperiod. Därefter bör stiftelsen kunna återgå till en mer normal egenfinansierad underhållsnivå.

Bakgrund

Byggnadsminnet Nääs slott och slöjdseminarium ägs och förvaltas av August Abrahamsons Stiftelse Nääs. Stiftelsen har två huvudsakliga ändamål, dels att bevara och levandegöra Nääs som kulturarv, dels att främja slöjdens och hantverkets fortlevnad. Regeringen utser ledamöter i stiftelsens styrelse.

Slöjdseminariet vid Nääs, som startades 1872, kom att lägga grunden till den svenska skolslöjden. Man arbetade med trä- och metallslöjd samt textilslöjd i olika tekniker, med idrott, matlagning och trädgårdsskötsel. Under storhetstiden 1880–1914 hade man internationella kontakter med lärare från ett fyrtiotal länder i alla världsdelar. Verksamheten fortgick till 1960 och flyttades då till Linköping.

Utskottets ställningstagande

Västra Götalandsregionen är bland de första regionerna att införa den nya samverkansmodellen som ger regionen ansvar för fördelningen av vissa statliga bidrag till regional och lokal kulturverksamhet. Syftet är att föra kulturen närmare medborgarna och främja ett lokalt och regionalt engagemang för kulturfrågorna. Modellen innebär en tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ökat regionalt ansvar för kulturområdet.

Utskottet kan konstatera att det av Västra Götalandsregionens underlag till regionala kulturplanen 2011–2012 framgår att Byggnadsvård Nääs är en av de verksamheter inom kulturarvsområdet som kommer att få del av statliga medel under 2011–2012.

Med det anförda avstyrks motion Kr212 (M).

Österlens fiskelägen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om skydd av Österlens fiskelägen. Fiskelägena är redan utpekade som område av riksintresse för deras natur- och kulturvärden.

Motionen

I *motion Kr276* begär Tuve Skånberg (KD) skydd av Österlens fiskelägen enligt kulturminneslagen. Motionären anser att den ekonomiska kapaciteten för att underhålla fiskelägenas hamnar minskar i takt med att fisket går allt sämre, och nyinflyttade kan frestas att exploatera dessa miljöer. Han anser att fiskelägena är av riksintresse och att de därför bör bevaras för kommande generationer.

Utskottets ställningstagande

Områden av riksintresse är enligt miljöbalken mark- och vattenområden som har nationell betydelse för bevarande och utveckling (3 kap. 6 § miljöbalken, MB). Det kan gälla såväl kulturmiljövård som naturvård, friluftsliv, rennäring, yrkesfiske, industri, energiproduktion, kommunikationer eller vattenförsörjning. Avsikten är att låta statliga intressen få ett styrande genomslag i den kommunala fysiska planeringen och i andra beslut om markanvändning. Områdena ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de värden som är av riksintresse.

Utskottet vill framhålla att i 4 kap. MB utpekas vissa områden i sin helhet som riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns där. Ett sådant område är kustområdet i Skåne från Örnahusen söder om Skillinge till Åhus. Turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen ska särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i detta områdes miljö.

I Länsstyrelsen i Skånes läns kommentarer till särskilt värdefulla kulturmiljöer i Simrishamns kommun lyfts bl.a. fram att det i fiskelägena är såväl det äldre byggnadsbeståndet som gatumönstret och hamnanläggningarna med tillhörande öppna planer som är viktiga element.

Utskottet vill vidare peka på att länsstyrelserna enligt 3 kap. lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. har möjlighet att byggnadsminnesförklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde. Bestämmelserna om byggnadsminnen får också tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde.

Utskottet konstaterar att kusten och fiskelägena redan är utpekade som riksintressen för deras natur- och kulturvärden. Här kan även nämnas att Simrishamns kommun nyligen renoverat pirerna i Vitemölla och att länsstyrelsen har haft tillsyn av exploateringen i Simrishamns kommun.

Utskottet anser motion Kr276 (KD) tillgodosedd med det anförda.

Kinda kanal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om förändrad ansvarsfördelning angående Kinda kanal.

Motionen

I *motion Kr334* framhåller Finn Bengtsson och Betty Malmberg (båda M) att ägarna (Östergötlands landsting, Linköpings och Kinda kommuner och AB Göta kanalbolag) har det största ansvaret för upprustning och underhåll av Kinda kanal. Underhållsbehovet är emellertid stort och kräver långsiktighet och en långsiktigt hållbar ekonomi. För att trygga vederbörligt underhåll för kanalen anser motionärerna att man bör överväga en förändrad ansvarsfördelning mellan berörda kommuner, region och stat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottets ställningstagande

AB Kinda Kanal ägs av Landstinget i Östergötland, Linköpings kommun, Kinda kommun samt AB Göta kanalbolag. Kanalen, som har stor betydelse för turismen och erbjuder fina rekreativmiljöer, är förklarad som riksintresse för kulturmiljön.

Som ovan redovisats är *område av riksintresse* enligt miljöbalken mark- och vattenområden som har nationell betydelse för bevarande och utveckling. Syftet är att nationella intressen ska hävdas i den kommunala fysiska planeringen och i andra beslut om markanvändning.

Utskottet vill peka på att Kinda kanal är byggnadsminnesförklarad. Detta innebär att det finns möjlighet att få bidrag för kulturhistoriskt motiverade överkostnader enligt förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. Sådana bidrag har också beviljats av Länsstyrelsen i Östergötlands län vid flera tillfällen.

Motion Kr334 (M) avstyrks därmed.

Sala silvergruva

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om större statligt ekonomiskt ansvar för Sala silvergruva.

Motionen

Pia Nilsson (S) föreslår i *motion Kr300* ett tillkännagivande till regeringen om att undersöka möjligheterna för staten att ta ett större ekonomiskt ansvar för Sala silvergruva, i Västmanlands län. Motionären anser att Sala silvergruva borde vara av riksintresse och vill därför uppmuntra en dialog mellan den lokala och regionala nivån och staten för att säkerställa bevarandet av detta kulturhistoriska arv.

Utskottets ställningstagande

Sala silvergruvans storhetstid inföll under 1500- och 1600-talen. Den huvudsakliga brytningen av silver upphörde 1908, och 1962 stängdes den sista silvergruvan i Sala. Gruvan är i dag en turistattraktion med drygt 30 000 besökare per år. Sala kommun är sedan 1988 majoritetsägare i Sala silvergruva AB.

Utskottet konstaterar att Sala silvergruva har ett aktivt samarbete med Länsstyrelsen i Västmanlands län. Under åren 2000–2010 beviljade länsstyrelsen 2,7 miljoner kronor i kulturmiljövårdsmedel för i huvudsak vård av bebyggelse men även vård av fornlämningar, vård av mark och framtagande av kunskapsunderlag. Under samma period har gruvan även fått EU-bidrag från strukturfonden mål 2 Norra på 4,4 miljoner kronor och medfinansieringsbidrag från länsstyrelsen på drygt 2 miljoner kronor. Även under 2011 kommer stöd att utgå från länsstyrelsen för markvårdande åtgärder

Utskottet anser inte att motion Kr300 (S) bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks.

Museijärnvägar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om kulturstöd till museijärnvägar med hänvisning till att det finns ett sådant stöd.

Motionen

I *motion Kr317* begär Sten Bergheden och Eliza Roszkowska Öberg (båda M) ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheterna att ge kulturstöd till Sveriges museijärnvägar. Det är rimligt att även de levande järnvägarna runt om i landet får del av statligt stöd, anför motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att museijärnvägsföreningar med stöd av förordningen (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer kan ansöka om bidrag. Ansökan prövas av Riksantikvarieämbetet. Medel för ändamålet finns under anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård*, anslagsposten Bidrag till arbetslivsmuseer. Utskottet noterar att anslagsposten ökades från 4 miljoner kronor 2009 till 6 miljoner kronor fr.o.m. 2010. Bidragen ska stödja projekt som stärker arbetslivsmuseernas möjligheter att bevara och bruka industrisamhällets kulturarv.

Motion Kr317 (M) får anses i huvudsak tillgodosedd med det anförda och avstyrks därmed.

Resursenhet för genusfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en resursenhet för genusfrågor med hänvisning till pågående satsning på jämställdhetsarbete inom utställningsverksamheten och hela kulturområdet.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Motionen

I *motion Kr210* föreslår Esabelle Dingizian (MP) att kultursektorn snarast bör få en resursenhet för genusfrågor. Motionären anser att det finns behov av ett genusperspektiv inom kultursektorn generellt och museer speciellt.

Utskottets ställningstagande

I kulturpropositionen *Tid för kultur* (prop. 2009/10:3) gjorde regeringen bedömningen att arbetet för att uppnå en mer jämställd och balanserad representation inom utställningsområdet måste fortsätta och intensifieras. Utskottet som delar denna uppfattning kan med tillfredsställelse konstatera att regeringen den 10 mars 2011 beslutade att ge Statens historiska museer i uppdrag att på nya och bättre sätt arbeta med jämställdhetsaspekter i utställningsverksamheten. För detta uppdrag avsätts 3 miljoner kronor under perioden 2011–2012. Totalt avsätter regeringen 17,5 miljoner kronor

under perioden 2011–2014 till ytterligare satsningar på jämställdhet inom kulturområdet. Utskottet anser inte att någon särskild resursenhet behövs för frågorna och avstyrker därmed motion Kr210 (MP).

Stöd till läns museerna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ger, med anledning av en motion, regeringen som sin mening till känna att denna bör beakta sysselsättningsbehovet bland kulturarbetare såväl som behovet av fortsatta insatser inom museisektorn för att vårda och bevara kulturarvet.

Motionen

I *motion Kr262* begär Jörgen Hellman och Christina Oskarsson (båda S) stöd till läns museernas arbete med kulturarvet. Motionärerna framhåller Accessprojektets betydelse. Enligt motionärerna återstår det dock mycket att göra. Därför bör läns museerna få stöd för sin verksamhet med att dokumentera och tillgängliggöra kulturarvet.

Utskottets ställningstagande

Accessprojektet infördes ursprungligen som ett tvåårigt projekt 2006–2007 och kom sedan att förlängas så att det även omfattade 2008 och 2009 om än i mindre omfattning. Totalt avsattes 650 miljoner kronor under perioden. Projektet syftade till att vårda, bevara och tillgängliggöra kulturinstitutionernas samlingar, föremål och arkivalier. Samtidigt innebar projektet ett viktigt arbetsmarknadspolitiskt instrument då mer än 1 000 personer fick möjlighet till anställning under någon del av perioden.

Utskottet vill understryka att det är angeläget att regeringen beaktar sysselsättningsbehovet bland kulturarvsarbetare såväl som behovet av fortsatta insatser inom museisektorn för att vårda och bevara kulturarvet. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Kr262 (S) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Visning av museiföremål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om att museer skulle ha rätt att låna verk som för stunden inte visas i de centrala museer som ansvarar för dem. Riksdagen hänvisar till pågående arbete på området. Riksdagen avslår även ett motionsyrkande om att flera centrala museer ska etablera filialer ute i landet.

Jämför reservationerna 1 (S, MP, V) och 2 (MP).

Motionerna

Tina Ehn m.fl. (MP) begär i *motion Kr338* ett tillkännagivande till regeringen om att ge fri dragningsrätt på samlingar och verk som för stunden inte visas av det museum som ansvarar för dem (yrkande 5). Motionärerna anför att de centrala museerna endast visar en bråkdel av alla sina verk. Resten ligger nedpackade i förråd. Därför bör man införa en ny princip som innebär att museer som vill visa verken ska ha förtur före dem som bara förvarar dem. Motionärerna föreslår vidare att fler centrala museer och andra kulturinstitutioner ska göra som Moderna museet i Stockholm och etablera filialer i andra delar av Sverige (yrkande 6).

Även Bengt Berg m.fl. (V) begär i *motion Kr331* en ny princip som innebär att museer som vill visa verken ska ha förtur före det museum som ansvarar för verken men som för stunden inte visar dem (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

I proposition 2009/10:3 Tid för kultur gjorde regeringen bedömningen att det fanns ett behov av att ytterligare öka samverkan inom museisektorn. De centrala museerna borde få ett gemensamt uppdrag att redovisa pågående samarbete mellan museerna samt hur de avsåg att ytterligare utveckla samarbetet i sektorn. Riksförbundet Sveriges museer borde få i uppdrag att utveckla sin roll som en samlande aktör inom museisektorn.

De centrala museerna¹ har i mars 2011 avlämnat en rapport till Kulturdepartementet om Förstärkt samarbete inom museisektorn. I rapporten förespråkar centralmuseerna en framtida samverkansmodell för hela museisektorn som bygger på att Riksförbundet Sveriges museer är den primära samlande noden och kommunikationskanalen för den svenska museisektorn. Inom ramen för Riksförbundet Sveriges museer, och i bred dialog

¹ Centrala statliga myndigheter: Statens historiska museer, Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde. Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet, Statens maritima museer, Arkitekturmuseet, Statens musikverk, Statens försvarshistoriska museer och Moderna museet.

Centrala stiftelser: Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum.

och samverkan, avser centralmuseerna att verka för en fortsatt öppen process för att identifiera och bedriva samverkansmöjligheter som ger ömsesidig nytta.

Riksförbundet Sveriges museer har i sin rapport till Kulturdepartementet från mars 2011 lyft fram att förbundet arbetar vidare med att ta till vara, samla och driva den svenska museisektorns gemensamma intressen. En ny webbplats skapar möjlighet till information och kommunikation och stärker därmed utvecklingsarbetet inom sektorn. Riksförbundet har för avsikt att aktivt delta i en dialog med Riksarkivet och andra statliga aktörer för att säkerställa största möjliga synergieffekter inom museisektorn som helhet.

Rapporterna bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet vill vidare lyfta fram att det vid ett studiebesök på Nationalmuseum hösten 2010 informerades om det samarbete som Nationalmuseum nu utvecklar med flera museer i landet för att kunna låna ut och visa mer av Nationalmuseums samlingar under den period som museet kommer att vara stängt för renovering.

Utskottet anser att det pågående arbetet inom området bör avvaktas och avstyrker därmed motionsyrkandena Kr331 (V) yrkande 5 och Kr338 (MP) yrkande 5.

Utskottet biträder inte heller förslaget om att fler centrala museer borde etablera filialer runt om i landet. Motion Kr338 (MP) yrkande 6 avstyrks.

Statligt stöd till vissa museer och kulturcentrum

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår sex motioner om stöd till museer och en motion om inrättande av ett nytt museum.

Motionerna

Ekomuseum Bergslagen

I *motion Kr290* föreslår Carin Runeson och Olle Thorell (båda S) ett tillkännagivande till regeringen om att på ett bättre sätt uppmärksamma Stiftelsen Ekomuseum Bergslagens framtida arbete. Ekomuseet är utvecklat i samarbete mellan två län och sju kommuner i Bergslagen och består av miljöer med hyttor, smedjor, kolartorp men också bergsmansgårdar, kraftverk och konstutställningar.

I *motion Kr308* tar också Sven-Erik Österberg (S) upp Ekomuseet Bergslagen. Motionären anser att aktiviteterna i miljöerna behöver utvecklas men för detta behövs en tryggare finansiering. Museet behöver därmed en breddad finansiering till gagn för både stat och den bygd inom vilken museet är verksam.

Backåkra

I *motion Kr271* begär Ulf Nilsson m.fl. (FP) ett tillkännagivande om Dag Hammarskjölds Backådra dels vad avser fastigheten och Statens fastighetsverk, dels vad avser verksamheten och regeringens förpliktelser. Motionärerna anser att regeringen bör pröva möjligheten att ge Statens fastighetsverk i uppdrag att förvalta Backåkra. Kulturdepartementet bör vidare klargöra vilket ansvar regeringen ska ta för att Sverige ska få ett FN-museum i Backåkra.

Ljungbergsmuseet

Clas-Göran Carlsson m.fl. (S) föreslår i *motion Kr277* att Ljungbergsmuseet görs till ett länsmuseum för bildkonst. Detta skulle stärka kulturutbudet i hela Kronobergs län och fungera som ett bra komplement till det glasmuseum som finns i Växjö. Förutsättningen för förverkligandet är en permanent finansiering.

Motorhistoriska museer

I *motion Kr267* av Eliza Roszkowska Öberg och Sten Bergheden (båda M) föreslås att möjligheten till kulturstöd för motorhistoriska museer ses över. Motionärerna konstaterar att många entusiaster lägger ned både tid och pengar på att reparera och underhålla äldre fordon. Traditionella museer erhåller statligt stöd, och det bör även levande motorhistoriska museer kunna göra, anser de.

Tage Danielsson-museum

Finn Bengtsson (M) anser i *motion Kr330* att det är motiverat att överväga inrättandet av ett statligt museum till Tage Danielssons ära. Ett sådant museum skulle med fördel kunna fungera interaktivt. Museet skulle samtidigt ge en tidstypisk bild av Sverige och samhällsdebatten under tiden 1960–1985.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att staten har en central roll då det gäller att uppmuntra och stödja museiväsendet. Detta görs bl.a. genom att staten medverkar till att upprätthålla en infrastruktur som möjliggör för museer ute i landet att fånga in de regionala och lokala initiativ som finns. Centrala inslag i den statliga museipolitiken på det regionala planet är Riksutställningar, stödet till de regionala museerna och stödet till icke-statliga kulturlokaler. Regionala museer som uppbär statsbidrag har möjlighet att låta en del av bidraget tillfalla ett annat regionalt eller lokalt museum.

Riksförbundet för Sveriges museer har fått en allt tyngre position. Sedan budgetåret 2010 erhåller riksförbundet ett årligt statligt stöd på 1,5 miljoner kronor för att kunna utveckla sin roll som en samlande aktör

inom museisektorn i dess helhet. Riksförbundet hanterar professionsrelaterade frågor som innefattar bl.a. utbildning, kompetensutveckling och internationellt samarbete inom museisektorn. Riksförbundet växer stadigt och organiserade i april 2011 mer än 170 museer.

Utskottet vill även här peka på den nya samverkansmodellen som nu successivt införs över landet. Syftet är att föra kulturen närmare medborgarna och främja ett lokalt och regionalt engagemang för kulturfrågorna. Modellen innebär en tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ökat regionalt ansvar för kulturområdet. De lokala och regionala prioriteringarna får därmed allt större tyngd.

Med anledning av motionerna om Ekomuseum Bergslagen konstaterar utskottet att museet är ett gränsöverskridande nätverk i två län, Dalarna och Västmanland, där i dag sex kommuner och två länmuseer, Dalarnas museum och Västmanlands läns museum, samarbetar och tar ett gemensamt ansvar för sin industrihistoria. Museet utgörs av olika delar som berättar om människors liv och arbete i Bergslagen. Besöksmiljöerna uppvisar olika teman exempelvis hyttor, smedjor, kolartorp och gruvor men också bergsmansgårdar, kraftverk och konstutställningar. Syftet är att ge besökaren insikt i hur järn har brutit bygd i Bergslagen. Museet har tilldelats flera internationella utmärkelser och ingår i ett internationellt nätverk av ekomuseer.

Dag Hammarskjölds gård Backåkra i södra Skåne testamenterades till Svenska Turistföreningen (STF) med instruktion att den skulle vara en samlingsplats för möten om natur- och kulturvård samt andra ändamål som tjänar FN:s och liknande organisationers syften. Backåkra är i dag inrett som ett museum över Hammarskjöld. STF som sköter och bekostar museet har svårt att klara av kostnaderna, och en diskussion förs om att sälja ut vissa av museets föremål.

I motion Kr277 (S) föreslås att Ljungbergsmuseet ska göras till ett länsmuseum. Museet ägs och drivs i dag av Sven och Ann Margret Ljungbergs stiftelse. Utskottet konstaterar att Regionförbundet södra Småland och Landstinget Kronoberg har påbörjat arbetet med en kulturplan för Kronobergs län och ansvarar tillsammans för kulturplansprocessen. Dialogen med kommuner, kulturliv och det civila samhället kommer att äga rum under våren 2011. Planen kommer att sändas till Statens kulturråd i november 2011.

Med anledning av motionen om motorhistoriska museer vill utskottet informera om att Motorhistoriska Riksförbundet är en paraplyorganisation för motorhistoriska föreningar. Förbundet som bildades 1969 består i dag av 168 medlemsföreningar med tillsammans lite drygt 96 000 medlemmar. Föreningen bistår sina medlemmar bl.a. med information angående försäkringar, registrering av fordon, kontrollbesiktning m.m.

Vad gäller motion Kr330 (M) så kan utskottet konstatera att det sedan den 1 juli 2006 finns ett Hasse & Tage-museum i Tomelilla. Det presenteras som Världens minsta filmmuseum, världens största Hasse & Tage-

museum. Museet är 15 kvadratmeter stort. Utöver besök i museet erbjuds besökare också möjligheter till en guidad busstur i det skånska Svenska Ordlandskapet med besök på inspelningsplatser.

Vidare anser utskottet att man från statens sida bör vara restriktiv med att främja tillkomsten av nya museer (jfr bet. 2007/08:KrU1). I den mån insatser behöver göras på ett insamlingsområde som förbisetts eller inte uppmärksammats tillräckligt, bör åtgärder vidtas främst inom ramen för den befintliga museiorganisationen genom exempelvis riktade insatser. Utskottet vill även understryka att de som tar initiativ till nya museer bör se till att investeringar och drift kan finansieras. Oavsett hur välmotiverad en stödsats kan te sig är det inte självklart att ett statligt engagemang alltid är den bästa lösningen. Med varje nytt bidragsberättigat museum följer krav på ökade statsbidrag som måste finansieras antingen med ökade anslag eller omprioriteringar. Prioriteringar av detta slag måste göras utifrån ett större sammanhang och grundas på ett fullgott beslutsunderlag som belyser vilka ekonomiska konsekvenser varje sådant åtagande ger upphov till.

Med det ovan anförda avstyrks motionerna Kr267 (M), Kr271 (FP), Kr277 (S), Kr290 (S), Kr308 (S) och Kr330 (M).

Forum för levande historia

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att Forum för levande historia ska informera om nazismen, kommunismen och antisemitismen med hänvisning till att detta framgår av myndighetens instruktion. Riksdagen avslår en motion om förstärkt information om antisemitism och islamofobi med hänvisning till det särskilda uppdrag myndigheten nyligen har fått. Även ett motionsyrkande om departementstillhörighet och ett motionsyrkande som rör den transatlantiska slavhandeln avstyrks.

Jämför reservationerna 3 (S) och 4 (MP).

Motionerna

Hans Wallmark (M) påpekar i *motion Kr219* att Forum för levande historia inte bedriver någon egen forskning. Grundläggande fakta tas fram av forskare vid andra institutioner och i andra länder. Trots detta har det förekommit diskussioner om politiskt styrd forskning. För att slippa denna diskussion bör man överföra ansvar och ekonomi för Forum för levande historia från Kulturdepartementets verksamhetsområde till Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, anser motionären.

I *motion Kr211* begär Gustav Nilsson (M) ett tillkännagivande om fortsatt upplysning om kommunismens brott. Motionären framhåller att det då Forum för levande historias upplysningskampanj pågått en stor del av förra mandatperioden är positivt att göra en avstämning av resultatet, samtidigt som det också ska finnas möjligheter till ett fortsatt upplysningsarbete om kommunismens brott.

I *motion Kr228* föreslår Hans Ekström (S) ett tillkännagivande till regeringen om att se över behovet av en förstärkt statlig informationsinsats mot antisemitism och islamofobi. Lärdomen från historien om antisemitismens grymhet borde göra oss vaksamma mot den ökande islamofobin, anför motionären. Orsakerna till islamofobin och antisemitismen är många och kan vara såväl religiösa som kulturella, rasistiska eller ekonomiska. Det behövs en informationsinsats som på ett nyanserat vis lyfter fram, beskriver och ökar våra kunskaper om de båda religionerna.

Annelie Enochson (KD) och Fredrick Federley (C) föreslår i *motion Kr302* tillkännagivanden till regeringen om dels fortsatt information om och mot nazismen (yrkande 1), dels en upplysningskampanj om och mot kommunismen (yrkande 2), dels en upplysningskampanj om och mot antisemitismen (yrkande 3). Vidare föreslår de att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redogörelse för vidtagna åtgärder mot nazismen, kommunismen och antisemitismen (yrkande 4).

Gustav Fridolin (MP) begär i *motion Kr328* att Sverige bearbetar sitt deltagande i den transatlantiska slavhandeln. Motionären anser att det bör ges ett uppdrag till en lämplig myndighet att arbeta för kunskapsspridning om den transatlantiska slavhandeln och Sveriges roll i denna. Sverige måste också ställa upp på FN:s resolution kring åminnelsen av den transatlantiska slavhandeln och även komma med en officiell ursäkt för Sveriges deltagande i dennas verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Enligt instruktionen (2007:1197) har Forum för levande historia till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten har särskilt till uppgift att informera om Förintelsen och kommunismens brott mot mänskligheten. Myndigheten ska sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde.

Forum för levande historia ska bedriva utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och utbildning. Verksamheten ska bedrivas i nära kontakt med pågående forskning, andra kultur- och utbildningsinstitutioner samt myndigheter, organisationer och föreningar vars verksamhet rör liknande frågor. Däremot ska myndigheten inte själv bedriva forskning.

Inom ramen för arbetet mot intolerans har myndigheten tagit fram material kring bl.a. antisemitism, islamofobi, homofobi, rasbiologi, antiziganism samt rasism och främlingsfientlighet. Myndigheten har även tagit fram material angående den transatlantiska slavhandeln.

I budgetpropositionen för 2011 konstaterade regeringen att någon samlad uppföljning och utvärdering av Forum för levande historia inte hade gjorts sedan tillkomsten av myndigheten 2003. Regeringen avsåg därför att göra en uppföljning och utvärdering. Utskottet har erfarit att en sådan också påbörjats internt i Kulturdepartementet. Utskottet förutsätter att regeringen kommer att redovisa resultatet av uppföljningen i samband med budgetpropositionen för 2012.

Motionerna Kr211 (M) och Kr302 (KD) yrkandena 1–4 får därmed anses tillgodosedda.

Med anledning av motion Kr228 (S) konstaterar utskottet att Forum för levande historia i mars 2011 fick ett uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning av antisemitism och islamofobi. Myndigheten ska sammanställa den kunskap som finns om förekomsten av antisemitiska och islamofobiska föreställningar i Sverige och om de judiska och muslimska gruppernas utsatthet och benägenhet att tillvarata sina rättigheter. I uppdraget ingår även att identifiera goda exempel för att motverka och förebygga antisemitism och islamofobi. Uppdraget ska redovisas senast den 19 augusti 2011. Motionen är därmed tillgodosedd.

Med anledning av motion Kr219 (M) vill utskottet påminna om att det är en fråga för regeringen hur man väljer att fördela ärendena mellan departementen (7 kap. 1 § regeringsformen). Motionen avstyrks därmed.

I motion Kr328 (MP) tas frågan om den transatlantiska slavhandeln upp. Utskottet konstaterar att Forum för levande historia för några år sedan tog fram ett utbildningsmaterial för årskurs 7–9 om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln och om nutida former av slaveri. Materialet togs fram i samband med att Sverige högtidlighöll 200-årsjubileet av avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln. Utskottet anser inte att motionen bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks.

Kirunasvenskarnas öde

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att Forum för levande historia ska bedriva forskning om de s.k. Kirunasvenskarnas öde. Forum för levande historias uppdrag är att bedriva utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och utbildning. Myndigheten ska däremot inte bedriva egen forskning.

Motionen

I *motion Kr230* lyfter Gunnar Andrén (FP) fram de s.k. Kirunasvenskarnas öde. Av motionen framgår att Kirunasvenskarna är de svenska medborgare som under 1920- och 1930-talen flyttade till Sovjetunionen, huvudsakligen av ideologiska skäl. Vad som hände dessa utflyttare är i stor utsträckning okänt. Några återvände till Sverige, medan de flesta enligt motionen dog av sjukdomar, dåliga levnadsförhållanden eller genom exekution. Motionären anser att Forum för levande historia borde – vid sidan av högskolornas och universitetens historiska institutioner – forska om Kirunasvenskarnas öde i dåtida Sovjetunionen (yrkande 1). Ytterligare en angelägen forskningsuppgift är att granska vad som hände på Sveriges ambassad i Moskva i samband med att Kirunasvenskarna och deras anhöriga sökte hjälp där under slutet av 1930-talet (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Som ovan redovisats bedriver Forum för levande historia inte någon egen forskning utan uppdraget är att pedagogiskt lyfta fram, presentera och levandegöra historien.

Sedan 2007 har myndigheten i uppdrag att belysa och informera om kommunismens brott mot mänskligheten. Arbetet ska ske i samråd med lärosäten, forskningsfinansierade myndigheter och andra berörda myndigheter och institutioner.

Vad gäller de s.k. Kirunasvenskarnas öden redovisade utrikesminister Carl Bildt i ett interpellationssvar i juni 2007 (ip. 2006/07:622) att utrikesförvaltningens sökande efter dessa individer (personer) kom i gång först på allvar efter Stalins död 1955. Ett problem i sammanhanget var att emigranterna snabbt blev sovjetiska medborgare och att det därmed inte fanns några rättsliga eller formella möjligheter för svenska myndigheter att agera för dem. Utrikesministern framhöll i interpellationssvaret att han ansåg att det var en uppgift för den akademiska forskningen att bringa ljus över dessa individers (personers) öden. Han pekade samtidigt på att Forum för levande historia hade beviljats ett särskilt anslag för att sprida ljus över kommunismens offer.

Utskottet vill vidare framhålla att statsmakterna endast fattar övergripande beslut om forskningen. De närmare forskningsbesluten och inriktningarna är en fråga för lärosäten och forskningsfinansierande organ.

Utskottet delar utrikesministerns uppfattning att detta är en uppgift för den akademiska forskningen. Motion Kr230 (FP) yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Nobelmuseum

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en insamling till Alfred Nobels minne och att bygga ett internationellt museum till Nobels minne.

Motionen

Gunnar Andrén och Barbro Westerholm (båda FP) begär i *motion Kr209* tillkännagivanden till regeringen dels om en nationell och internationell insamling till Alfred Nobels minne (yrkande 1), dels om att bygga ett internationellt museum och en internationell institution i Stockholm och Oslo till Alfred Nobels minne (yrkande 2). Motionärerna vill slå vakt om Nobelstiftelsens anseende som fri från bindningar till svenska och norska staten. De vill därför ha en nationell och internationell insamling från myndigheter och institutioner och alla andra från särintressen fristående personer, företag och organisationer – men inte stater. De anser att insamlingens stiftare skulle kunna vara riksdagens talman och Stortingets president.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka att staten sedan 2003 bidrar med ca 10 miljoner kronor per år till Nobelmuseets verksamhet, varav hälften finansieras via utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning och den andra hälften via utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

Sedan 2001 har diskussioner förts om en ny lokalisering av Nobelmuseet. Flera utredningar har gjorts, men ingen lösning har nåtts i ärendet. Under 2008 föreslog Nobelmuseet i stället vissa förbättringar av de nuvarande lokalerna i Börshuset i Gamla stan, Stockholm. Från och med 2009 har ytterligare 2 miljoner kronor avsatts, varav 1 miljon från vardera utgiftsområde 16 och 17. En förutsättning för anslagshöjningen var dock att den föreslagna utökningen av lokalerna kommer till stånd, vilket kommer att kräva kompletterande finansiering från andra aktörer än staten. Det kan konstateras att de resurser som avsatts för 2009 och 2010 inte är utnyttjade.

Utskottet vill vidare påpeka att statliga myndigheter inte kan använda anvisade medel för att stödja insamlingar av olika slag. Riksdagen bestämmer genom att anvisa anslag till angivna ändamål hur statens medel ska användas (1 kap. 4 § och 9 kap. 3 § regeringsformen). Statens medel får inte användas på annat sätt än vad riksdagen har bestämt (9 kap. 2 § regeringsformen).

Motion Kr209 (FP) avstyrks.

Nationellt uppdrag till Textilmuseet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner om nationellt uppdrag till Textilmuseet och Textilhögskolan med hänvisning till att den nya samverkansmodellen införts i Västra Götalandsregionen.

Motionerna

I *motion Kr235* anför Ulrik Nilsson (M) att ett samarbete har inletts mellan Borås stad, Högskolan i Borås och Sjuhärads kommunalförbund med syfte att skapa ett nationellt textilkuster lokaliserat i Borås. Tanken är att alla funktioner från historia (inspirationskälla), via utbildning och start-hjälp till verksamhet inom mode, design eller textilhandel ska rymmas under ett tak. Motionären anser att det bör övervägas att ge Textilmuseet och Textilhögskolan ett nationellt uppdrag för att medverka till förverkligandet av detta kluster.

Också i *motion Kr253* av Hans Olsson och Ann-Christin Ahlberg (båda S) föreslås att ett nationellt uppdrag ges till Textilmuseet i Borås. Motionärerna understryker att ett uppdrag skulle stärka det kulturella textilarvet i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Som tidigare redovisats är Västra Götalandsregionen bland de första regionerna att införa den nya samverkansmodellen. Modellen innebär en tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ökat regionalt ansvar för kulturområdet.

Utskottet har erfarit att Region Västra Götaland har tecknat avtal med Textilmuseet i Borås, som drivs av Borås kommun, om huvudansvar för det textila kulturarvet och de hantverkstraditioner som finns i Västra Götaland. Museet samarbetar med Textilhögskolan inom flera forskningsområden och internationaliseringsprojekt.

Motionerna Kr235 (M) och Kr253 (S) avstyrks därmed.

EWK-museets framtid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om statsbidrag till Arbetets museum för att driva EWK-museet. Det statliga stödet till Arbetets museum prövas varje år i budgetprocessen.

Motionen

Louise Malmström m.fl. (S) föreslår i *motion Kr319* att regeringen bör utreda möjligheterna att bevilja Arbetets museum statsbidrag för att driva EWK-museet² för politisk illustrationskonst vidare. Motionären anser att det behövs ett årligt driftsanslag på 1 miljon kronor för att Arbetets museum ska kunna arbeta aktivt med politisk illustrationskonst och frågor om yttrandefrihet, mänskliga rättigheter och demokratiska processer.

Utskottets ställningstagande

Våren 2008 donerade Centerpartiet 1,3 miljoner kronor till Stiftelsen Arbetets museum för att möjliggöra ett EWK-museum. Därefter har både Lantbrukarnas Riksförbund och Aftonbladet donerat medel till museet som öppnades 2009. En samling på över 2 000 EWK-bilder har deponerats i museet av EWK:s familj.

Utskottet har noterat att EWK-museet under 2010 har arbetat fram ett nytt visningskoncept som innebär att EWK:s bilder ska utgöra grunden för diskussioner om samtidsfrågor som skolan arbetar med. En pilotgrupp har testat konceptet, och flera lärare har också hört av sig och vill samarbeta med museet om de får Skapande skola-anslag. Här kan också nämnas att ett arbete har påbörjats för att göra EWK-samlingen tillgänglig på Internet.

Utskottet delar motionärerna uppfattning om värdet av EWK:s politiska illustrationskonst. Samtidigt konstaterar utskottet att det statliga stödet till Arbetets museum prövas varje år i budgetprocessen. Motion Kr319 (S) avstyrks därmed.

² Evert Karlsson (1918–2004), mera känd under signaturen EWK, var konstnär och karikatyrtecknare i bl.a. Aftonbladet och tidningen Land.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Visning av museiföremål, punkt 15 (S, MP, V)

av Berit Högman (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S), Isak From (S), Tina Ehn (MP) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:Kr331 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 5 och 2010/11:Kr338 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi konstaterar att de centrala museerna bara visar en bråkdel av sin konst. Resten ligger nedpackade i förråd. Vi vill öka möjligheterna för människor i hela landet att ta del av konst och utställningar. Därför vill vi inför en ny princip inom museiväsendet: fri dragningsrätt på samlingar och verk som för stunden inte visas av det museum som ansvarar för dem. Vi anser att det museum som vill visa något ska ha förtur framför dem som inte visar det. Detta under förutsättning att de som lånar föremålen kan garantera säkerheten i alla dess former.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motionerna Kr331 (V) yrkande 5 och Kr338 (MP) yrkande 5.

2. Etablerande av museifilialer, punkt 16 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Kr338 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

För att ytterligare säkra tillgången till kultur och kulturarv i hela landet anser jag att fler centrala museer och andra kulturinstitutioner ska göra som Moderna museet och etablera filialer i andra delar av landet än Stockholm.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion Kr338 (MP) yrkande 6.

3. Antisemitism och islamofobi, punkt 19 (S)

av Berit Högman (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S) och Isak From (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Kr228 av Hans Ekström (S).

Ställningstagande

Vi tycker att det är bra att regeringen gett Forum för levande historia i uppdrag att sammanställa kunskap och forskning kring islamofobi och antisemitism i Sverige, men det räcker inte. Vi anser att Forum för levande historia också måste få ökade resurser för att kunna arbeta mer aktivt med information och upplysningsverksamhet för att motverka islamofobin och antisemitismen i samhället.

Vad vi anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion Kr288 (S).

4. Den transatlantiska slavhandeln, punkt 21 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Kr328 av Gustav Fridolin (MP).

Ställningstagande

Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln, världshistoriens största brott, tillhörde länge det förglömda. Genom uppdraget till Delegationen för mänskliga rättigheter 2007 och utgivandet av skriften *Slaveriet då och nu* för skolbruk togs ett första steg på det officiella planet för en uppgörelse med en förtigen del av svensk historia. Men viljan tycks efter det ha upphört från officiellt håll och arbetet avstannat på regerings- och myndighetsnivå.

Det som behövs nu är att det uppdrag för kunskapsspridning om den transatlantiska slavhandeln och Sveriges roll i denna som Delegationen för mänskliga rättigheter tidigare hade förnyas och ges till lämplig myndighet som en permanent verksamhet och att folkrörelser, särskilt afrosvenska organisationer, ges möjlighet att på stadigvarande basis arbeta med dessa frågor.

Den 9 oktober, dagen för slaveriets avskaffande på S:t Barthelemy, skulle kunna göras till en nationell minnesdag.

Jag anser vidare att Sverige på allvar måste ställa upp för ett genomförande av FN:s generalförsamlings enhälligt antagna resolutioner kring åminnelse av den transatlantiska slavhandeln och även komma med en officiell ursäkt för Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion Kr328 (MP).

Särskilda yttranden

1. Särskild kulturarvsfond, punkterna 2–25 (SD)

Mattias Karlsson (SD) anför:

Bland de motioner som behandlats i detta betänkande finns många behjärtansvärda förslag som visar på vällovliga ambitioner att bevara, stärka och levandegöra vårt kulturarv. De visar dessutom på ett tydligt sätt att det finns många viktiga kulturarvsbevarande projekt som i dag faller utanför de etablerade bidragsramarna. Det finns alltså ekonomiska behov som inte tillgodoses. Bland annat för att möta dessa behov anser Sverigedemokraterna att en särskild kulturarvsfond bör inrättas. Exakt vilka enskilda verksamheter och projekt som ska få ta del av kulturarvsfondens medel bör dock inte vara upp till riksdagen att avgöra. Att Sverigedemokraterna valt att avslå merparten av de motioner som behandlas i föreliggande betänkande ska alltså inte per automatik ses som att Sverigedemokraterna har en negativ inställning till alla de enskilda förslagen utan endast som att vi har en bredare lösning på hur det svenska kulturarvet ska värnas.

2. Resursenhet för genusfrågor, punkt 13 (MP)

Tina Ehn (MP) anför:

Jag anser att det är viktigt att arbetet för att föra in ett genusperspektiv på de nuvarande museerna fortsätter och stärks. Det behövs dock även en resursenhet för en långsiktighet och för frågans status och legitimitet i museivärlden. En resursenhet skulle fungera som ett externt stöd åt museerna för att de utifrån genusvetenskaplig kunskap ska kunna granska och problematisera den egna verksamheten. Den skulle även fungera som pådrivare i genusfrågor och förmedla kontakter och forskningsresultat, dvs. verka som utvecklare och kunskapsbank inom kultursektorn i stort.

Jag välkomnar regeringens uppdrag till Statens historiska museer att arbeta med jämställdhetsaspekter i utställningsverksamheten och avstår nu från att reservera mig, men förbehåller mig rätten att återkomma i frågan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2010/11:83 Tillträde till Unidroit-konventionen om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt :

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.
3. Riksdagen godkänner Unidroit-konventionen av den 24 juni 1995 om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt (avsnitt 6.1).
4. Riksdagen godkänner en förklaring enligt artikel 13.3 i konventionen om att Rådets direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium även fortsättningsvis ska tillämpas i förhållande till andra EES-stater i de fall direktivets och konventionens tillämpningsområden sammanfaller (avsnitt 6.2).
5. Riksdagen godkänner en förklaring enligt artiklarna 16.1 och 16.2 i konventionen dels om att en begäran om återlämnande av kulturföremål och därmed sammanhängande frågor kan framställas direkt vid allmän domstol, dels om att i fråga om stulna kulturföremål en sådan framställan kan göras även hos Kronofogdemyndigheten (avsnitt 9.2).

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:Kr209 av Gunnar Andrén och Barbro Westerholm (båda FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell och internationell insamling till Alfred Nobels minne.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett internationellt museum och en internationell institution i Stockholm och Oslo till Alfred Nobels minne

2010/11:Kr210 av Esabelle Dingizian (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att kultursektorn snarast får en resursenhet för genusfrågor.

2010/11:Kr211 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt upplysning om kommunismens brott.

2010/11:Kr212 av Henrik Ripa (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna till ökade satsningar på underhåll av byggnadsminnet Nääs.

2010/11:Kr219 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen Forum för levande historia att överföra från Kulturdepartementets verksamhetsområde till Utbildningsdepartementets.

2010/11:Kr224 av Gunnar Andrén (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta Unesco pröva om flyttningen av Kiruna stad motiverar att flyttningen förs upp på Unescos världsarvslista så att man därmed kan verka för att stöd från Europeiska unionen lämnas för den kulturgärningen flyttningen och dokumentationen av att flytta en stad innebär.

2010/11:Kr228 av Hans Ekström (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av en förstärkt statlig informationsinsats mot antisemitism och islamofobi.

2010/11:Kr229 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att göra Lambohovs säteri i Linköping till nationellt minnesmärke.

2010/11:Kr230 av Gunnar Andrén (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Kirunasvenskarna och deras okända öde i dåtida Sovjetunionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en granskning av vad som hände på Sveriges ambassad i Moskva i samband med att svenskar och deras anhöriga sökte hjälp under slutet av 1930-talet.

2010/11:Kr231 av Christian Holm (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändrade regler för utgrävningskostnader.

2010/11:Kr235 av Ulrik Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett ökat nationellt uppdrag för Textilmuseet och Textilhögskolan.

2010/11:Kr241 av Annicka Engblom (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett statligt förvärv av Skärva herrgård.

2010/11:Kr243 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Lunds universitets engagemang i Uppåkra i Staffanstorps kommun.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fornlämningen i Uppåkra i Staffanstorps kommun.

2010/11:Kr246 av Sven-Erik Bucht och Karin Åström (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till världsarven.

2010/11:Kr248 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det viktiga med att underhållet av Visby ringmur ges långsiktiga och stabila förutsättningar för att muren ska kunna fortsätta att vara en del av ett viktigt kulturhistoriskt världsarv.

2010/11:Kr253 av Hans Olsson och Ann-Christin Ahlberg (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt uppdrag för Textilmuseet i Borås.

2010/11:Kr262 av Jörgen Hellman och Christina Oskarsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till läns museernas arbete med kulturarvet.

2010/11:Kr267 av Eliza Roszkowska Öberg och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten till kulturstöd för motorhistoriska museer.

2010/11:Kr270 av Ulf Nilsson och Allan Widman (båda FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Kulturdepartementets övergripande ansvar för arkeologi.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja utvecklingen av ett arkeologiskt center vid fyndplatsen Uppåkra.

2010/11:Kr271 av Ulf Nilsson m.fl. (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Dag Hammarskjölds Backåkra dels vad avser fastigheten och Statens fastighetsverk, dels vad avser verksamheten och regeringens förpliktelser.

2010/11:Kr276 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skydda Österlens fiskelägen enligt kulturminneslagen.

2010/11:Kr277 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra Ljungbergsmuseet till ett länsmuseum för bildkonst.

2010/11:Kr290 av Carin Runeson och Olle Thorell (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att på ett bättre sätt uppmärksamma stiftelsen Ekomuseum Bergslagens framtida arbete.

2010/11:Kr293 av Agneta Gille (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att Statens fastighetsverk tar över ägandet av Österbybruks herrgård för att bevara och säkra områdets framtida långsiktiga förvaltning.

2010/11:Kr300 av Pia Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna för staten att ta ett större ekonomiskt ansvar för Sala silvergruva.

2010/11:Kr302 av Annelie Enochson och Fredrick Federley (KD, C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt information om och mot nazism.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en upplysningskampanj om och mot kommunism.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en upplysningskampanj om och mot antisemitism.
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en redogörelse för vidtagna åtgärder mot nazism, kommunism och antisemitism.

2010/11:Kr308 av Sven-Erik Österberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Ekomuseum Bergslagen.

2010/11:Kr309 av Krister Hammarbergh (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fastslå Bodens fästning som ett kulturarv av nationellt intresse.

2010/11:Kr317 av Sten Bergheden och Eliza Roszkowska Öberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ge kulturstöd även till Sveriges museijärnvägar.

2010/11:Kr319 av Louise Malmström m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att bevilja Arbetets museum statsbidrag för att driva EWK-museet för politisk illustrationskonst vidare.

2010/11:Kr328 av Gustav Fridolin (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bearbetande av Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln.

2010/11:Kr330 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt museum till Tage Danielssons minne.

2010/11:Kr331 av Bengt Berg m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge fri dragningsrätt på samlingar och verk som för stunden inte visas av det museum som ansvarar för dem.

2010/11:Kr334 av Finn Bengtsson och Betty Malmberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ansvarsfrågorna när det gäller underhåll av Kinda kanal som riksintresse.

2010/11:Kr338 av Tina Ehn m.fl. (MP):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en ny princip inom museiväsendet: fri dragningsrätt på samlingar och verk som för stunden inte visas av det museum som ansvarar för dem.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fler centrala museer och andra kulturinstitutioner via filialer etablerar sig också i andra delar av landet än Stockholm, såsom Moderna Museets filial i Malmö.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.¹

dels att nuvarande bilaga ska betecknas bilaga 1,

dels att 1 kap. 2 §, 6 kap. 2–7, 14 och 15 §§ samt rubriken till 6 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 6 kap. 14 a §, två nya kapitel, 7 och 8 kap., samt en ny bilaga, bilaga 2, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

I denna lag finns bestämmelser om ortnamn, fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen samt om utförsel och återlämnande av kulturföremål.

Länsstyrelsen har tillsyn över kulturminnesvården i länet.

Riksantikvarieämbetet har överinseende över kulturminnesvården i landet. Riksantikvarieämbetet får överklaga beslut av domstol eller annan myndighet enligt *denna lag*.

Riksantikvarieämbetet har överinseende över kulturminnesvården i landet. Riksantikvarieämbetet får överklaga beslut av domstol eller annan myndighet enligt *1–5 kap.*

6 kap. Återlämnande av olagligt bortförda kulturföremål**6 kap. Återlämnande av kulturföremål som olagligt förts bort från en stat som ingår i EES**

2 §

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som

1. i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i *Romfördraget*, och

2. tillhör någon av de kategorier som anges i *bilagan* till denna lag eller är en integrerad del av

1. i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i *Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt*, och

2. tillhör någon av de kategorier som anges i *bilaga 1* till denna lag eller är en integrerad del av

¹ Lagen omtryckt 2002:620.

inventarierna hos en kyrklig institution eller en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en *biblioteksamling*.

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

- en stat som avses i 1 §,
- en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller
- en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.

inventarierna hos en kyrklig institution eller en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en *bibliotekssamling*.

3 §

Med att ett kulturföremål olagligt förts bort avses att föremålet förts från en stats territorium i strid med den statens regler till *skydd för* nationella skatter, eller *att* efter en tidsbegränsad laglig bortförel föremålet inte har återlämnats eller något annat villkor för bortförel har överträtts.

Med att ett kulturföremål olagligt förts bort avses *i detta kapitel* att

1. föremålet förts från en stats territorium i strid med den statens regler *som har till syfte att skydda* nationella skatter, eller

2. föremålet efter en tidsbegränsad laglig bortförel inte har återlämnats eller något annat villkor för bortförel har överträtts.

4 §

Den stat från vars territorium kulturföremålet olagligt förts bort *kan* vid allmän domstol väcka talan om återlämnande. Talan *skall* riktas mot den som innehar föremålet.

Till en ansökan om stämning i mål som avses i första stycket *skall* fogas dels en handling som beskriver föremålet och som anger att det är ett kulturföremål, dels en förklaring av den behöriga myndigheten i den återkrävande staten om att föremålet olagligt har förts bort.

Är annan än den som innehar föremålet ägare, *skall* domstolen, om ägaren är känd, underrätta honom om att talan väckts. *Detsamma gäller i fråga om* den som har en särskild rätt till föremålet.

Den stat från vars territorium kulturföremålet olagligt förts bort *får* vid allmän domstol väcka talan om återlämnande. Talan *ska* riktas mot den som innehar föremålet.

Till en ansökan om stämning i mål som avses i första stycket *ska det* fogas dels en handling som beskriver föremålet och som anger att det är ett kulturföremål, dels en förklaring av den behöriga myndigheten i den återkrävande staten om att föremålet olagligt har förts bort.

Är *någon* annan än den som innehar föremålet ägare *till det, ska* domstolen, om ägaren är känd, underrätta honom *eller henne* om att talan väckts. Den som har en särskild rätt till föremålet *ska också underrättas, om han eller hon är känd*.

5 §

Domstolen får på ansökan av den stat från vars territorium ett kulturföremål olagligt förts bort besluta om säkerhetsåtgärd beträffande föremålet. *Därvid skall bestämmelserna i 15 kap. 2, 5, 7, 8 och 10 §§ rättegångsbalken tillämpas. Med bättre rätt till viss egendom skall i det sammanhanget avses rätt att få egendom återlämnad.*

Domstolen får på ansökan av den stat från vars territorium ett kulturföremål olagligt förts bort besluta om säkerhetsåtgärd beträffande föremålet. *I sådana fall ska 15 kap. 2, 5, 7, 8 och 10 §§ rättegångsbalken tillämpas. Med bättre rätt till viss egendom ska i det sammanhanget avses rätt att få egendom återlämnad.*

6 §

Talan om återlämnande *skall* väckas inom ett år från det att den återkrävande staten *fick* kännedom om *föremålets belägenhet* och om vem som *innehade* det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. I fråga om föremål som enligt 2 § tillhör en offentlig samling och kyrkliga föremål som har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförselein.

Om bortförselein inte längre är olaglig när talan väcks, *skall* talan ogillas.

Talan om återlämnande *ska* väckas inom ett år från det att den återkrävande staten *har fått* kännedom om *var föremålet finns* och om vem som *innehar* det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. I fråga om föremål som enligt 2 § tillhör en offentlig samling och kyrkliga föremål som har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförselein.

Om bortförselein inte längre är olaglig när talan väcks, *ska* talan ogillas.

7 §

Om ett kulturföremål *skall* återlämnas är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten, *om* innehavaren visat *vederbörlig* omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten. Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, eller gåva är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

Ersättningen skall fastställas i målet om återlämnande av kultur-

Om ett kulturföremål *ska* återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten. *Detta förutsätter att* innehavaren visat *tillräcklig* omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten. Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller *bodelning* är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

föremålet.

14 §

Vid rättegången i mål enligt detta kapitel tillämpas vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning *inte* är tillåten.

Vid handläggningen av frågor som avses i 8 och 11 §§ gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Om inte annat sägs i detta kapitel avgörs frågan om behörig domstol enligt 10 kap. rättegångsbalken.

Vid rättegången i mål enligt detta kapitel tillämpas vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning är tillåten.

I rättegång om återlämnande får ersättning enligt 7 § yrkas utan stämning.

Över återlämnande och ersättning får i samma rättegång dömas endast i ett sammanhang.

14 a §

Vid handläggningen av frågor som avses i 8 och 11 §§ gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Om inte annat sägs i detta kapitel, avgörs frågan om behörig domstol enligt 10 kap. rättegångsbalken.

15 §

I mål enligt detta kapitel gäller i fråga om rättegångskostnaderna 18 kap. rättegångsbalken med följande *ändringar*. Om den återkrävande statens motpart inte insett eller bort inse att föremålet olagligt förts bort, *skall* den återkrävande staten svara för kostnaderna vid tingsrätten. Detsamma gäller under sådana omständigheter kostnaderna i högre rätt, om de har orsakats av att staten överklagat. För kostnad som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken svarar dock alltid den part som orsakat kostnaden.

I mål enligt detta kapitel gäller i fråga om rättegångskostnaderna 18 kap. rättegångsbalken med följande *avvikelser*. Om den återkrävande statens motpart inte insett eller bort inse att föremålet olagligt förts bort, *ska* den återkrävande staten svara för kostnaderna vid tingsrätten. Detsamma gäller under sådana omständigheter kostnaderna i högre rätt, om de har orsakats av att staten överklagat. För kostnad som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken svarar dock alltid den part som orsakat kostnaden.

7 kap. Återlämnande av kulturföremål som olagligt förts ut från en stat som har tillträtt Unidroit-konventionen

1 § Ett kulturföremål som finns i Sverige och som, efter det att Unidroit-konventionen av den 24 juni 1995 om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt trätt i kraft för Sveriges del, har förts ut olagligt från en stat som tillträtt konventionen ska återlämnas till den staten, om den begär det. Om den olagliga utförseln skett från en konventionsstat som är en EES-stat, ska föremålet dock återlämnas endast om det inte omfattas av definitionen i 6 kap. 2 § första stycket.

Trots första stycket ska föremålet inte återlämnas, om det har förts ut ur staten under upphovsmannens livstid eller inom femtio år från dennes död. Kulturföremål som har tillverkats av en eller flera medlemmar av en stam eller ursprungsbefolkning för stammens eller befolkningens traditionella eller rituella bruk ska dock alltid återlämnas till stammen eller befolkningen.

Definitioner

2 § Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som är av betydelse för arkeologin, förhistorien, historien, litteraturen, konsten eller vetenskapen och som tillhör någon av de kategorier som anges i bilaga 2 till denna lag.

3 § Med att ett kulturföremål olagligt förts ut avses i detta kapitel att

1. föremålet förts ut från en stats territorium i strid med den statens regler om utförsel av kulturföremål som har till syfte att skydda statens kulturarv, eller
2. föremålet efter en tidsbegränsad laglig utförsel inte har återlämnats eller något annat villkor för utförseln har överträtts.

Väckande av talan

4 § Den stat från vars territorium kulturföremålet olagligt förts ut får vid allmän domstol väcka talan om återlämnande. Talan ska riktas mot den som innehar föremålet.

Till en ansökan om stämning i mål som avses i första stycket ska det fogas dels en handling som beskriver föremålet och som anger att det är ett kulturföremål, dels en förklaring av den behöriga myndigheten i den återkrävande staten om att föremålet olagligt har förts ut.

Är någon annan än den som innehar föremålet ägare till det, ska domstolen, om ägaren är känd, underrätta honom eller henne om att talan väckts. Den som har en särskild rätt till föremålet ska också underrättas, om han eller hon är känd.

5 § Domstolen får på ansökan av den stat från vars territorium ett kulturföremål olagligt förts ut besluta om säkerhetsåtgärd beträffande föremålet. I sådana fall ska 15 kap. 2, 5, 7, 8 och 10 §§ rättegångsbalken tillämpas. Med bättre rätt till viss egendom ska i det sammanhanget avses rätt att få egendom återlämnad.

6 § Talan om återlämnande ska väckas inom tre år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än femtio år efter det att föremålet olagligt fördes ut.

Om utförelsen inte längre är olaglig när talan väcks, ska talan ogillas.

Ersättning

7 § Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet berättigad till skäligen ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter att innehavaren visat tillräcklig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts ut från den återkrävande staten. Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

Rättegångsbestämmelser

8 § Vid rättegången i mål enligt detta kapitel tillämpas vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning är tillåten.

I rättegång om återlämnande får ersättning enligt 7 § yrkas utan stämning.

Över återlämnande och ersättning får i samma rättegång dömas endast i ett sammanhang.

Kostnader

9 § I mål enligt detta kapitel gäller i fråga om rättegångskostnaderna 18 kap. rättegångsbalken med följande avvikelser. Om den återkrävande statens motpart inte insett eller bort insett att föremålet olagligt förts ut, ska den återkrävande staten svara för kostnaderna vid tingsrätten. Detsamma gäller under sådana omständigheter kostnaderna i högre rätt, om de har orsakats av att staten överklagat. För kostnad som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken svarar dock alltid den part som orsakat kostnaden.

10 § Den återkrävande staten svarar för kostnaderna för verkställigheten av en dom om återlämnande av ett kulturföremål.

Lagval

11 § Om ett kulturföremål som olagligt förts ut från en stat återlämnats, ska äganderätten till föremålet bestämmas enligt den återkrävande statens lag.

8 kap. Återlämnande av kulturföremål som stulits utomlands i en stat som har tillträtt Unidroit-konventionen

1 § För föremål som utgör kulturföremål enligt definitionen i 7 kap. 2 § och som har stulits utomlands i en stat som tillträtt Unidroit-

konventionen av den 24 juni 1995 om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt gäller lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre med den avvikelse som anges i 2 §.

2 § I stället för de tidsfrister som anges i 3 och 5 §§ lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre ska tidsfrister om tre år gälla.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
  2. Bestämmelsen i 8 kap. 2 § tillämpas inte i fråga om sådana förvärv som har gjorts före ikraftträdandet.

Bilaga 2

De kategorier som avses i 7 kap. 2 § är följande.

1. Sällsynta zoologiska, botaniska, mineralogiska och anatomiska exemplar eller samlingar samt föremål av paleontologiskt intresse.
2. Föremål med historisk anknytning, innefattande vetenskapens och teknologins historia samt krigs- och samhällshistoria, föremål med anknytning till nationella ledares, filosofers, vetenskapsmäns och konstnärers liv samt till händelser av nationell betydelse.
3. Fynd från tillåtna eller otillåtna arkeologiska utgrävningar eller från arkeologiska upptäckter.
4. Delar av konstnärliga eller historiska monument eller fornlämningar som tagits sönder.
5. Antikviteter som är äldre än 100 år, såsom inskriptioner, mynt och graverade sigill.
6. Föremål av etnologiskt intresse.
7. Föremål av konstnärligt intresse, såsom
  - tavlor, målningar och teckningar som gjorts helt för hand, oavsett underlag och material, med undantag för industridesign och industri-tillverkade föremål som dekorerats för hand,
  - originalverk i form av statyer och skulpturer, oavsett material,
  - gravyrer, tryck och litografier i original, och
  - konstnärliga assemblage och montage i original, oavsett material.
8. Enstaka exemplar eller samlingar av sällsynta handskrifter och inkunabler, äldre böcker, dokument och publikationer av särskilt intresse, såsom historiskt, konstnärligt, vetenskapligt eller litterärt intresse.
9. Frimärken eller stämpelmärken och liknande märken, i enstaka exemplar eller i samlingar.
10. Arkiv, inklusive samlingar av ljudupptagningar, fotografier och filmupptagningar.
11. Möbler som är äldre än 100 år och äldre musikinstrument.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning ska införas en ny paragraf, 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Denna lag tillämpas inte om saken gäller återlämnande enligt 6 eller 7 kap. lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Tidigare 6 § upphävd genom 2006:709.